

Examensarbete, Högskolan på Åland, Utbildningsprogrammet för social-och
hälsovård

TERAPIHUNDENS BETYDELSE I VÅRDEN AV PATIENTER SOM LIDER AV KOGNITIV SVIKT

Elin Söderman, Heidi Sormuslähde-Nikula

2021:35

Datum för godkännande: 03.06.2021
Handledare: Katarina Ulenius

EXAMENSARBETE

Högskolan på Åland

Utbildningsprogram:	Utbildningsprogrammet för social-och hälsovård
Författare:	Elin Söderman, Heidi Sormuslähde-Nikula
Arbetets namn:	Terapihundens betydelse i vården av patienter som lider av kognitiv svikt
Handledare:	Katarina Ulenius
Uppdragsgivare:	-

Abstrakt

Bakgrund: Patienter med kognitiv svikt ställer stora krav på vårdpersonalen. Alternativa behandlingsformer har undersökts där betydelsen av djurterapi har visat sig vara till hjälp.

Syfte: Syfte med denna studie är att belysa terapihundens betydelse för att hjälpa den som lider av kognitiv svikt att kommunicera och uttrycka känslor.

Metod: En kvalitativ litteraturstudie med deduktivt förhållningssätt har använts för att studera ämnet.

Resultat: Åtta vetenskapliga artiklar gav ett huvudtema och tre subteman. Den största betydelsen av terapihunden blev en relation som gav patienter med kognitiv svikt en kär vän som gjorde att de lättare kunde öppna upp sitt hjärta. Terapihunden blev ett verktyg som gjorde att de kunde visa sitt sanna jag och bidrog till närvaro i nuet.

Konklusion: Vårdpersonalen kan ta lärdom av vad terapihunden åstadkommer genom att etablera en vårdrelation med patienter där de är närvarande och ser människan bakom sjukdomen. Vidare forskning behövs inom området.

Nyckelord (sökord)

Kognitiv svikt, Kommunikation, Kvalitativ studie, Känslor, Terapihund

Högskolans serienummer:	ISSN:	Språk:	Sidantal:
2021:35	1458-1531	Svenska	37 sidor

Inlämningsdatum:	Presentationsdatum:	Datum för godkännande:
28.05.2021	03.06.2021	03.06.2021

DEGREE THESIS

Åland University of Applied Sciences

Study program:	Study Programme in Health and Caring Sciences
Author:	Elin Söderman, Heidi Sormuslähde-Nikula
Title:	The Importance of Therapy Dogs in Care of Patients Suffering from Cognitive Impairment
Academic Supervisor:	Katarina Ulenius
Technical Supervisor:	-

Abstract
Background: Patients with cognitive impairment require a lot from the care staff. Alternative therapies have been explored among which the importance of animal assisted therapy has been shown to be helpful.   Aim: To illuminate the importance of therapy dogs to help the person suffering from cognitive impairment to communicate and express emotions.   Methods: A qualitative literature study with an deductive approach has been used to study the problem.   Results: Eight scientific articles gave one main theme and three subthemes. The greatest importance of the therapy dog turned out to be a relationship that gave patients with cognitive impairment a dear friend that made it easier for them to open their heart. The therapy dog became a tool that allowed them to show their true selves and contributed to their presence in the present.   Conclusion: The care staff could learn from what the therapy dog achieves by establishing a care relationship with patients where they are present and see the whole person behind the disease. Further research is needed in this area.

Keywords
Cognitive impairment, Communication, Dementia, Emotions, Qualitative, Therapy dogs

Serial number:	ISSN:	Language:	Number of pages:
2021:35	1458-1531	Swedish	37 pages

Handed in:	Date of presentation:	Approved on:
28.05.2021	03.06.2021	03.06.2021

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.1.1 Kognitiv svikt	5
1.1.2 Omvårdnad och behandling	6
1.1.3 Hundens betydelse för människan	7
1.1.4 Teoretisk referensram	8
1.2 Problemformulering	10
1.3 Syfte	10
2. METOD	11
2.1 Datainsamling	11
2.2 Urval	12
2.3 Analys	12
2.4 Etiska överväganden	13
3. RESULTAT	15
3.1 Öppna upp sitt hjärta	16
3.2 Visa sitt sanna jag	18
3.3 Närvara i nuet	20
4. DISKUSSION	22
4.1 Resultatdiskussion	22
4.2 Metoddiskussion	28
4.3 Slutsats	30
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31
BILAGOR	38
Bilaga 1	38
Bilaga 2	39
Bilaga 3	41

1. INLEDNING

Var tredje sekund insjuknar en person i kognitiv svikt. I dagens läge beräknas cirka 47 miljoner människor ha en kognitiv svikt diagnos i världen och vem som helst kan drabbas (Demenscentrum, 2020). Det pågår ständig forskning kring alternativa behandlingar i vården av patienter med kognitiv svikt och användandet av hundar i vården har ökat den senaste tiden. Sverige var år 2014 det enda landet i världen som utbildar hundar och ägare till licensierade hundteam som är utbildade inom olika områden exempelvis inom äldreomsorg och då kallas hunden för terapihund eller vårdhund (Nordgren & Engström, 2014; Svenska terapihundskolan, u.å.). Utbildning för terapihundar finns i dagens läge runt om i världen och även i Finland (Finska terapihundskolan, u.å.).

“En man som saknade verbalt språk och vanligtvis använde rollator samt stöd från två vårdare för att ta sig fram på vårdhemmet. Vid ett hundbesök tog mannen plötsligt terapihunden i koppel och gick i korridoren mot sitt rum utan hjälpmedel. Personalen blev chockerad över att mannen kunde gå självständigt. De följde tysta mannen till rummet, där plockade han fram en bild från byrålådan och sade: Det här är min hund.” (Swall et al., 2016, författarnas översättning).

1.1 Bakgrund

Kognitiv svikt är ett samlingsnamn på sjukdomar i hjärnan som leder till försämring på tankeförmåga, minnet, språk, emotionella funktioner och exekutiva förmågor. Kognitiv svikt tillhör inte det normala åldrandet utan beror på att hjärnans celler på olika områden i hjärnan successivt bryts ner. Symtomen yttrar sig olika beroende på var skadan är lokaliserad i hjärnan (World Health Organization [WHO], 2020). Ordet demens kommer från latinet “demens” som betyder “utan sinne” (Nationalencyklopedi [NE], u.å.). Under senare år har personer med demenssjukdom och deras anhöriga fått en starkare ställning i samhället och kunskapsbasen inom området har fördjupats. Det har resulterat i en attitydförändring avseende synen på personer som lider av demens, därför har benämningen ersatts med begreppet kognitiv svikt (Skärsäter & Wiklund-Gustin, 2019).

1.1.1 Kognitiv svikt

Det finns flera olika sorters kognitiva sjukdomar. Cirka 70 % av alla som lider av kognitiv svikt har Alzheimers, en fortskridande sjukdom som delas i olika stadier: tidig, lindrig, medelsvår och svår. Cirka 15-20% har vaskulär demens (blodkärlsdemens). Andra kognitiva sjukdomar är frontallobsdemens, Lewykroppsdemens samt demens vid Parkinsons sjukdom. Patienten kan dock visa flera olika symptom på de olika kognitiva sjukdomarna samtidigt (Terveyskirjasto, 2017; God medicinsk praxis, 2018; WHO, 2020).

Vid kognitiv svikt påverkas minnet. Enligt Wiklund-Gustin (2020) försämras både kort- och långtidsminnet. Igenkänningsminnet och procedurminnet påverkas och det leder till stort lidande för alla inblandade, även kognitiva funktioner påverkas. De kognitiva nedsättningarna leder till att den som drabbats av kognitiv svikt får svårare att kommunicera och fungera i vardagen. Wiklund-Gustin (2020) lyfter fram att minnet innehåller kunskap om både fakta och känslomässiga hågkomster. Det pågår en meningsskapande process hela tiden för att nya erfarenheter kan länkas till de gamla. Minnet ger människan en identitet samt historia och är grunden till vår kunskap. I senare stadier av sjukdomen är patienten helt beroende av omgivningen som tolkar språk, kroppsspråk och känslor. Det leder till utmaningar i vården av dessa patienter (WHO, 2017; Vårdguiden, 2020). Enligt Allison et al. (2019) kan de sista stadierna av kognitiv svikt likna ett somnolent tillstånd. Då är det viktigt att patienten får utlopp för alla sina känslor, även de negativa. Dessa känslor kan komma till uttryck genom deltagande i olika aktiviteter.

Personer som har misstänkt kognitiv sjukdom bör utredas för att utesluta andra sjukdomar som är behandlingsbara och få en farmakologisk behandling. Kognitiv svikt är ett kroniskt tillstånd och påverkar både anhöriga och den som är sjuk hela resterande livet. Alla involverade måste få tillgång till information om sjukdomen och dess förlopp. Då sjukdomen fortskrider har alla lättare att anpassa sina liv samt hantera de svårigheterna som sjukdomen innebär (Skärsäter & Wiklund-Gustin, 2019; WHO, 2020).

Enligt Baek et al. (2020) orsakar kognitiv svikt många psykiska och fysiska symptom som resulterar i att den drabbade förlorar sitt oberoende och sin mänskliga värdighet. Den som lider av kognitiv svikt upplever kaos och känslan av vilshenhet då sjukdomen framskrider. Svårigheter att tolka sinnesintryck och försämrat minne gör att den med kognitiv svikt

missuppfattar eller inte känner igen andra. Osäkerhet, rädslor samt otrygghet uppkommer som följd och skapar förvirring och den med kognitiv svikt får svårare att följa med vad som händer i omgivningen, att delta i konversationer eller vistas i bullriga miljöer (Skärsäter & Gustin, 2019).

BPSD, beteendemässiga och psykologiska symtom vid demenssjukdomar är väldigt vanligt förekommande, cirka 90% av de som lider av kognitiv svikt drabbas av dessa svårigheter. Mallon et al, 2018 beskriver BPSD exempelvis verbal eller fysisk aggression, vandrande, oro, sömnproblem, misstänksamhet samt olämpligt sexbeteende. Vidare har Mallon et al. (2018) och Terkelsen et al. (2019) lyft fram strategier för att hantera patienter som har BPSD. Tidigare studier visar att personcentrerad vård minskar utåtagerande, depression, neuropsykiatriska symptom samt ökar livskvalité. Vidare visar studierna att aktivitetsbaserade interventioner effektivt minskar även agitation bland de som lider av kognitiv svikt (Kim & Park, 2017; Mallon et al., 2018; Demenscentrum, 2020; Kela, 2018).

1.1.2 Omvårdnad och behandling

Bédard et al. (2011) skriver att BPSD blir ett kroniskt tillstånd och upptar många timmar av dagen och har stor påverkan på den som lider av kognitiv svikt, dess anhöriga och vårdpersonalen. Sjukskötarens uppgift är att kunna bemöta och åtgärda orsakerna till illabefinnandet på ett bra sätt (Skärsäter & Wiklund-Gustin, 2019; WHO, 2020). De utlösande faktorerna för illabefinnandet kan vara att de basala behoven inte är tillgodosedda (Bédard et al., 2011). De grundläggande behoven är hunger, törst, kommunikation eller otrygghet. Feber, smärta, behandling av sjukdom med flera läkemedel samtidigt eller annan ohälsa kan också vara orsaker till illabefinnande (Skärsäter & Wiklund-Gustin, 2019).

Historiskt sett har läkemedel i första hand använts för att reducera BPSD. Det finns inga botande behandlingar för kognitiv svikt. Bevarande av funktioner samt ökad livskvalité är främsta målen i alla sjukdomsfaser. Vanligtvis behövs både farmakologisk och alternativa behandlingsformer. För- och nackdelar ska alltid vägas noga mot varandra därför att personer som lider av kognitiv svikt är känsligare för negativa läkemedelseffekter (Socialstyrelsen, 2017). Dessa effekter kan vara exempelvis diarré, kräkningar, illamående, magsmärtor,

urininkontinens, aptitlöshet, yrsel, låg puls och blodtrycksfall vilket påverkar den sjukas vardag på ett negativt sätt (Nordeng & Spigset, 2020).

I omvårdnaden är det viktigt att bekräfta känslor genom verbal och nonverbal kommunikation samt att stödja verklighetsuppfattningen. Det finns även ett flertal olika hjälpmedel som ger stöd för självständighet, aktivitetsförmågan samt minnet (Skärsäter & Gustin, 2019). Vidare skriver Mallon et al. (2018) att musik, sensorisk stimuli samt andra kreativa uttryck är sätt att skapa meningsfullhet. De alternativa behandlingarna har hjälpt både anhöriga och vårdare i kommunikationen med den som lider av kognitiv svikt (Kårefjärd & Nordgren, 2018).

I vården av patienter som lider av kognitiv svikt betonas vikten av personcentrerad omvårdnad där utgångspunkten är patientens perspektiv. Personcentrerad vård innebär enligt Tom Kitwoods modell att den med kognitiv svikt blir sedd som en medmänniska, blir respekterad samt har lyckad kommunikation med omvärlden. Individuell kommunikation uppmuntrar bättre att uttrycka känslor, behov samt idéer och ger ökat välbefinnande (Terkelsen et al, 2019). Personcentreringen lyftes fram som en viktig del då aktiviteter planeras för patienter. I tidigare forskning har man studerat alternativa behandlingsformer som aromterapi, massage, djur, sång, musik, kreativt skapande samt television. Positiva effekter av dessa aktiviteter har setts på patienter som lider av kognitiv svikt (Mallon et al., 2018; Aarskog et al., 2019; Moretti et al., 2010; Bédard et al., 2011; Harada et al., 2016). Baek et al. (2020) och Skärsäter & Wiklund Gustin (2019) skriver att fysisk aktivitet har förbättrat balansen samt gångförmågan och är viktigt i omvårdnaden av patienter som lider av kognitiv svikt. Harada et al. (2020) betonar att den fysiska aktiviteten även har en annan dimension. En promenad runt kvarteret är ett sätt att knyta kontakter med andra människor och minskar därmed isolering.

1.1.3 Hundens betydelse för människan

Alla relationer med levande djur har psykologiska och fysiologiska effekter för människan. Hunden är det vanligaste sällskapsdjuret för att människan tolkar hundarnas beteende som glatt, vänligt och ömt. Relationen mellan hunden och människan kan användas inom vården av patienter med kognitiv svikt för att minska olika sjukdomssymtom, öka socialt samspel, kommunikation och livskvalité (Nordgren & Engström, 2014; Aarskog et al., 2019).

Fysiologiska effekter som fås i kontakt med hundar är minskad smärtupplevelse i kroppen, förbättrat immunförsvar, minskad nivå av stresshormonet kortisol och ökad nivå av måbra-hormonet oxytocin. Oxytocin är ett hormon som får människan att känna sig lugn och kärleksfull och det frigörs vid beröring. Hela människan reagerar på hormonet: oron minskar, stressnivån och blodtrycket sjunker, pulsen går ner och sinnesintrycken skärps så att omvärlden uppfattas tydligare (Handlin et al., 2018; Carter et al., 2020). Alternativa metoder som terapihundar har använts i vården för att se ifall de kan vara till hjälp för de som lider av kognitiv svikt men det saknas vidare forskning kring ämnet (Wesenberg et al., 2018; Nordgren & Engström, 2014). Abrahamson et al. (2016) beskriver att hundar i vården kan ses som ett verktyg mellan människor som främjar interaktion.

Terapihunden är tillsammans med hundföraren ett team som är utbildade för att arbeta med människor. Sverige är det enda landet i världen som har en nationell standard för terapihundar och en specifik utbildning för det (Nordgren & Engström, 2014). För att få genomföra utbildningen måste hundföraren ha en gymnasieutbildning och två års arbetslivserfarenhet eller utbildning inom skola, omsorg eller vård. Hunden behöver även ha en god lydnad och ska kunna vissa kommandon samt klara av olika hundmöten (Svenska terapihundskolan, u.å). Terapihunden arbetar i flera olika syften: att rehabilitera, aktivera samt stödja olika vårdåtgärder. Terapihunden kan användas på gruppnivå eller på individuell nivå (Nordgren & Engström, 2014). Syftet med hundteamets besök är noga utvalt utifrån patientens individuella behov. Observationer av patienterna dokumenteras och utvärderas i deras journal. Terapihunden kan också ordinerats av en läkare som ett recept (Svenska terapihundskolan, u.å). Röda korset (2017) skriver att det finns cirka 40 stycken vänhundar på Åland som besöker äldreboenden och institutioner ungefär en gång i veckan. Dessa hundar och hundförare har frivilligt valt att ställa upp för att ge glädje i vardagen.

1.1.4 Teoretisk referensram

Virginia Hendersons behovsteori bygger på att alla människor har samma grundläggande behov oberoende av sjukdom eller diagnos. Dessa fjorton grundläggande behov är: att andas normalt, att äta och dricka, normalt bortskaffande av kroppsavfall, mobilisering och lämplig kroppshållning, sömn och vila, att kunna klä av och på sig, bibehålla normal

kroppstemperatur, ha god kroppshygien, att undvika faror i miljön och skydda andra, kommunicera känslor, behov, åsikter samt rädslor, att utöva religion enligt egen trosuppfattning, att utföra arbetsuppgift som ger känsla av prestation, att utföra aktiviteter som ger avkoppling och sinnesro samt lära sig eller tillfredsställa personlig nyfikenhet (Henderson,1969). Enligt Hendersons (1969) definition av vårdarbete (nursing) är det sjukskötarens skyldighet att under alla omständigheter hjälpa, bibehålla och utveckla tillfredsställande möjligheter att förmedla sina behov, önskningar och intressen.

Ur Hendersons behovsteori har det tionde och trettonde behovet valts som fokus för denna studie. Grundläggande behov nummer tio syftar till att sjukskötarens behöver förstå patientens kommunikation för att kunna hjälpa dem i att hitta en känslomässig balans. Henderson (1969) menar att det är viktigt att fortsättningsvis ha en social interaktion med andra för att bibehålla den psykiska hälsan. Grundläggande behov nummer tretton syftar till att både den fysiska och den psykiska hälsan bibehålls genom att delta i olika aktiviteter. Enligt Henderson (1969) är det sjukskötarens uppgift att ta reda på vad som intresserar patienten och vad som kan kännas motiverande för denne att delta i.

Sjukskötarens fungerar som en tolk för patienten och ordnar kontakter med omgivningen vilket tillgodoser patientens välbefinnande. Sjukskötarens uppgift att hjälpa patienten att förstå sig själv är en komplex uppgift. Sjukskötarens bör även hjälpa patienten att förändra sådant som går att ändra på som gör patienten sjuk samt hjälpa patienten att acceptera sådant som inte kan ändras. Då patienten lider av sjukdom tappar hen kontakten med sina nära och kära vilket skapar ett lidande både hos den sjuka men även hos de anhöriga. Om sjukskötarens har en större förståelse och kan inbjuda till förtroende desto lättare är det för sjukskötarens att hjälpa patienten att övervinna de psykologiska problem som patienten har till följd av sin sjukdom (Henderson, 1969). Vidare beskriver Henderson (1969) att sjukskötarens roll är att planera in aktiviteter i vårdplanen som är av intresse för patienten. Sjukskötarens bör veta vad patienten är intresserad av, vilka möjligheter det finns att utföra aktiviteten samt beakta patientens sjukdomstillstånd. Det som avgör om en aktivitet kan utföras beror inte på de materiella resurserna utan det är sjukskötarens fantasi och patientens förmåga som sätter gränser. Miljön där aktiviteten utförs är viktig att beakta för att aktiviteten ska upplevas som inbjudande. Även samarbete med andra organisationer eller frivilliga hör till sjukskötarens roll att ordna.

1.2 Problemformulering

Att drabbas av kognitiv svikt innebär att den som lider av kognitiv svikt får svårare att uttrycka känslor och kommunicera med omgivningen då minnet sviktar och sjukdomen framskrider. Det gör att det blir mer komplex omvårdnad av dessa patienter. Olika BPSD-symtom ställer stora krav på vårdpersonalen för att kunna förstå patientens kommunikation och att kunna hjälpa dem hitta en känslomässig balans. För att kunna bibehålla den psykiska hälsan och sociala interaktioner skulle djur och relationer till djur kunna vara ett verktyg i omvårdnaden. Den här studien är viktig för att det saknas kvalitativ forskning inom ämnet samt för att belysa den betydelse terapihunden har och kunde ha inom vården av patienter som lider av kognitiv svikt.

1.3 Syfte

Syfte med denna studie är att belysa terapihundens betydelse för att hjälpa den som lider av kognitiv svikt att kommunicera och uttrycka känslor.

2. METOD

En kvalitativ litteraturstudie har genomförts för att studera ämnet. En kvalitativ metod innebär att titta på personers levda erfarenheter. Ett deduktivt förhållningssätt har använts, vilket innebär att en teori har utgått ifrån redan vid planeringen och går sedan som en röd tråd genom hela arbetet (Henricson, 2017). I arbetet har åtta kvalitativa vetenskapliga artiklar använts och kopplingen till Hendersons teori har gjorts genom behov nummer tio samt tretton. Hendersons omvårdnadsteori har i detta arbete använts som stöd för att formulera undersökningsfrågan. Teorin är även framträdande vid resultatdiskussionen där resultatet kommer diskuteras mot vad Hendersons teori säger. Detta bidrar till nya ideer och en fördjupad kunskap inom ämnet och konkretiserar och vidareutvecklar omvårdnaden. (Bidstrup Jörgensen & Steinfeldt Östergaard, 2012).

2.1 Datainsamling

Sökningen hade till en början ett "helikopterperspektiv" för att få en översiktspild av material som fanns kring ämnet. Artiklarnas abstrakt lästes med öppenhet och kreativitet för att inte bara se vissa saker. Motiv för studien var att sammanfatta och skapa ett beskrivande resultat av vad forskning inom området kommit fram till (Friberg, 2017). Artiklarna söktes i databaserna CINAHL, PubMed samt Science Direct. I databaserna användes avancerade sökningar och sökorden kombinerades med booleska operatörerna *AND* och *OR*. *AND* användes för att få träffar som innehöll båda ämnesorden och det gör att sökningen blir mera specifik. *OR* användes för att bredda sökningen för att inte missa relevanta artiklar eller för att hitta olika termer för samma ord (Henricson, 2017).

Sökningar gjordes genom CINAHL headings och för ordet kognitiv svikt användes *dementia*, *Alzheimer's*, *cognitive impairment*, *memory loss*, *dementia patients*, *people with dementia*. För terapihund har *Therapy dogs*, *service dogs*, *animal assisted therapy*, *therapy pets* och *dogs* använts. För orden kommunikation och känslor har orden *communication* samt *emotions* använts. För att sedan få fram kvalitativa artiklar kombinerades sökorden även med *qualitative study*, *experience*, *phenomenology*, *phenomenological* och *lived experience*. Vid sökningar i PubMed användes MesH-termen *dementia* för ordet kognitiv svikt, då det i databasen ännu inte fanns något ord för kognitiv svikt eller demenssjukdom. MesH-termerna

Therapy dogs och *animal assisted therapy* har använts som ämnesord för hundterapi. MesH-termerna *communication* och *emotions* användes för kommunikation och känslor. Sökorden som användes för de artiklar som sedan valdes ut har kombinerats enligt bilaga 1.

Avgränsningar som gjordes var att artiklarna skulle vara från 2000- talet, peer reviewed samt på engelska. Språkvalet styrdes av våra språkkunskaper. Manuella sökningar gjordes för att hitta material samt att inte missa relevanta artiklar. Artiklarnas *keywords* undersöktes noga för att säkerhetsställa att inte viktiga ämnesord missats. Med ämnesord menas artiklarnas "etikett", det som beskriver innehållet i artikeln (Henricsson, 2017). Högskolebibliotekets personal hjälpte till med sökningar i de nämnda databaserna. En av artiklarna som hittades genom manuell sökning beställdes direkt från författarna då artikeln var så pass ny och Högskolans databas inte räckte till.

2.2 Urval

Artiklar som utifrån titel, syfte eller abstrakt hade relevans för studien inkluderades (Friberg, 2017). Artiklarnas resultatdel lästes med öppet sinne för att inkluderas eller exkluderas utifrån om artikeln passade arbetets syfte eller inte. Artiklar som utgick ifrån patientens, hundförarens eller vårdpersonalens perspektiv inkluderades. Artiklarna granskades med hjälp av Olsson & Sörensens (2011) mall (se bilaga 3) för kvalitetsgranskning av kvalitativa studier. Resultatet av kvalitetsgranskningen är sammanställt i artikelöversikten (se bilaga 2). Artiklar med låg kvalitet, kvantitativa studier samt studier som inte motsvarade arbetets syfte exkluderades. Vissa intressanta artiklar fick exkluderas då endast abstraktet var på engelska men artikeln var skriven på antingen franska, spanska eller japanska.

2.3 Analys

Artiklarna analyserades enligt Fribergs (2017) modell av litteraturöversikt. Artiklarna lästes flera gånger för att säkerställa att allt material förstås. Fokus lades på studiernas resultat som lästes med öppet sinne för att söka en helhetsförståelse för ämnet. En översiktstabell har gjorts för att fylla i artiklarnas innehåll och visa likheter och olikheter. Artikelöversikten har sammanställts i bilaga 2 (se bilagor). Resultatdelen lästes enskilt av författarna, där fynden färgkodades och nyckelfynden utifrån varje stycke skrevs upp. Sedan jämförde författarna

nyckelfynden som kommit fram ur varje artikel som inkluderades i arbetet. I varje artikel fanns beskrivande texter som citat, dessa lästes och diskuterades av författarna för att få en djupare kunskap kring resultat som framkom. Utifrån detta kunde ett huvudtema och tre subteman hittas. Till sist sorterades materialet under rätt tema (Friberg, 2017).

2.4 Etiska överväganden

Artiklarna som valts är grundade på vetenskapliga studier som är etiskt granskade. Artiklarnas etiska del har lästs noggrant för att säkerhetsställa att de har blivit godkända av en etisk kommitté. All forskning som görs inom omvårdnad ska följa de etiska riktlinjerna som finns, vilket Helsingforsdeklarationen (2013) nämner.

För att en studie ska räknas som etisk måste valet av ämnet vara noggrant utvalt utifrån dess etiska konsekvenser. Ämnet som studien berör ska vara om något väsentligt, ha god vetenskaplig kvalitet och ha genomförts på ett etiskt sätt. Ämnesområdet är väsentligt då antalet personer med kognitiv svikt ökar och då detta arbete kan vara till hjälp vid omvårdnaden av dessa patienter. Ämnesvalet ska spegla för vem forskningen är till nytta: samhället, individen eller professionen. Helsingforsdeklarationen (2013) sätter deltagarnas väl före samhällets och vetenskapens nytta (Henricson, 2017). Ämnesvalet ska även beröra något som ger en samhällelig hållbar utveckling och gagnar framtida generationers liv, hälsa och välbefinnande. Studien kan vara till nytta för vårdpersonalen och framtida patienter med kognitiv svikt för att öka välbefinnande. Ökat välbefinnande på arbetsplatsen resulterar i ett positivt klimat som medför mindre stress, sjukskrivningar för personalen och en kontinuitet och bättre omvårdnad av patienterna. Enligt Olsson & Sörensen (2011) handlar de grundläggande etiska principerna om autonomi, rättvisa, godhet samt att inte skada någon. I denna studie innebär detta att patienter med kognitiv svikt bibehåller sina förmågor, blir behandlade som individer samt ger välbefinnande i det dagliga livet.

Inklusionskriterier för artiklarna var att de skulle ha granskats av en etisk kommitté och ingen av de granskade artiklarna behövdes exkluderas på grund av brist i de etiska överväganden. Deltagarna har fått information om de aktuella studierna gällande hur de skulle genomföras och på vilket sätt deras deltagande kommer synas i studien. De som var villiga att delta har

skrivit under ett samtycke. De som inte själva kunde föra sin talan har anhöriga eller intressebevakare godkänt deltagandet i studierna.

3. RESULTAT

Syfte med denna studie var att belysa terapihundens betydelse för att hjälpa den som lider av kognitiv svikt att kommunicera och uttrycka känslor. Studierna som inkluderats har genomförts mellan år 2009- 2020 i Sverige, Norge, England och Japan. Utifrån helikopterperspektiv kunde ses att artiklarna utgick ifrån flera olika perspektiv, hundförares, vårdpersonalens samt patienter som lider av kognitiv svikt vilket ger ett heltäckande resultat som innehåller både observationer samt upplevelser. I studierna deltog totalt 31 hundförare, 22 vårdpersonal samt 73 patienter som lider av kognitiv svikt. Utifrån de åtta artiklar som inkluderades steg ett huvudtema och tre subteman fram, där subteman utgår från de olika perspektiven. Teman presenteras i figur 1.

Figur 1. Tema och subteman.

Resultatets huvudtema *Min vän terapihunden* steg fram ur de upplevelser och observationer som delgavs av såväl patienter, hundförare som vårdpersonal. Henderson (1969) menade att allt efter omständigheterna kan sjukskötarens roll betyda exempelvis att vara medvetande för den medvetlösa eller en röst för den som är svag eller tillbakadragen och inte kan föra sin egen talan. Terapihunden blev patienternas röst och sjukskötarens förlängda arm och gjorde

det lättare för vårdpersonalen att utföra rutinmässiga vårdåtgärder. Hundmötet bidrog till att patienterna delade information som annars inte skulle ha kommit till tals i den dagliga omvårdnaden då de fick öppna upp sig för en vän (Jain et al., 2020). Patienterna delade informationen med vännen sin då samtalen kändes kravlösa. De behövde inte svara på några frågor och visste att det som berättades för hunden inte skulle delas vidare till någon annan. Terapihunden bidrog till en känsla av att bara vara där och ha en tyst stund som hjälpte patienter med kognitiv svikt att få sinnesro (Swall et al., 2019). När de satt tysta tillsammans skapades en speciell relation och en förståelse för varandra uppstod (Swall et al., 2017). Terapihunden skapade en djup vänskapsrelation med patienten och även med vårdpersonalen där de kunde mötas. Mötet med hunden resulterade i ett ökat välbefinnande för stunden trots att patienter med kognitiv svikt inte minns det imorgon (Dahl Gundersen & Johannessen, 2018) och hunden blev en betydelsefull, kär och sårbar vän som patienter med kognitiv svikt vill träffa igen (Swall et al., 2014).

“Underbar hund, jag älskar henne. Du är min bästa vän”

(Jain et al., 2020, författarnas översättning).

3.1 Öppna upp sitt hjärta

Vårdpersonalen beskrev att hundmötet bidrog till att patienterna delade information som annars inte skulle ha kommit till tals och bidrog till att ny information kom fram som var användbar för den personcentrerade omvårdnaden. Patienter med kognitiv svikt fick en länk mellan den inre och yttre världen med hjälp av hunden. Den fungerade även som en “isbrytare” som startade och triggade igång konversationer som annars inte blivit av (Jain et al., 2020).

Hundförare och vårdpersonal beskrev att hundterapi gav positiva känslor hos patienter med kognitiv svikt och patienterna gav många positiva kommentarer till hunden. Både deltagare som tyckte om hundar och de som var mera neutrala i sina känslor tyckte om gemenskapen som hunden bidrog till. En del brydde sig inte om terapihunden kom eller inte men för många var det väldigt viktigt (Jain et al., 2020). Enligt Dahl Gundersen & Johannessen (2018) skapade hunden glädje och lycka hos patienterna. Detta kom till uttryck genom leenden, ögonkontakt samt kroppskontakt i form av beröring. “Så fort hunden kommer ser man

leenden på deras ansikte. Patienterna minns hundens namn och ropar på den och det finns bara glädje” (Jain et al., 2020). Mötet med terapihunden skapade harmoni, gemenskap och förståelse hos patienterna. Miljön blev mera positiv och patienterna fick stimulans på olika sätt. Vårdpersonalen observerade att patienter som hade betett sig oroligt eller ångestfyllt blev lugnare och mer engagerade under hundmötet (Dahl Gundersen & Johannessen, 2018; Jain et al., 2020).

Hundföraren berättade om en man som saknade verbalt språk och vanligtvis använde rollator samt stöd från två vårdare. Vid ett besök av terapihunden tog mannen hunden i koppel och gick i korridoren mot sitt rum utan hjälpmedel. Personalen blev chockerad över att mannen kunde gå självständigt. De följde mannen till rummet, där plockade han fram en bild från byrålådan och sade “Det här är min hund” (Swall et al., 2016).

Hundförare noterade att orsakerna till att den som lider av kognitiv svikt delade psykologiska och existentiella djupa känslor med terapihunden var för att de kände att samtalen kändes kravlösa. Patienterna behövde inte svara på några frågor och visste att informationen som delades inte berättades vidare till någon annan. Känslan av att bara vara där och ha en tyst stund hjälpte patienter med kognitiv svikt att få sinnesro (Swall et al., 2019). Ibland kunde terapihunden bidra till att det framkom saker av känslig natur till exempel övergrepp. Swall et al. (2016) skriver om en kvinna som hade svårigheter att sköta den dagliga hygien, hon ville inte ha någon människa kroppsligt nära.

“Vi tog in hunden och frågade om det var okej att hunden sitter bredvid henne. Hunden lutade sig mot kvinnan och satt till slut i hennes famn. Då berättade hon för mig “ Min pappa var inte snäll med mig.. Han gjorde saker med mig som han inte borde ha gjort...” Sedan tog hon bort fokus från mig och tittade på hunden istället. Hon blev ledsen, riktigt ledsen och grät. Jag lät henne gråta med hunden nära sig.” (Swall et al., 2016, författarnas översättning).

Enligt Swall et al. (2014) beskrev patienterna att minnen ibland kunde bli förvirrande och i vissa stunder skapades en osäkerhet vad som var verkligt. De beskrev rädslor att inte komma ihåg eller hitta rätt ord och det kom till uttryck både verbalt och nonverbalt. Svåra minnen och upprördhet kunde väckas hos patienterna och då hade de svårt att lugna ner sig även i hundens närvaro. Nordgren & Asp (2016) skriver om en kvinna som tittade på fotografier på

terapihunden och beskrev att hon inte fick gå ut efter terapihundens bortgång. Tidigare hade de varit på promenader utomhus under sina möten.

Patienterna beskrev att stress uttrycktes som isolering och irritation mot andra boenden och personal. Interaktionen med hunden löste den upplevda stressen i det dagliga livet. En självgående kvinna som lider av kognitiv svikt berättade att hon inte kände någon gemenskap med de andra patienterna och upplevde att personalen behandlade henne kyligt.

“Ibland kan det gå en hel dag innan personalen kommer och tittar till mig. Jag känner mig dyster så jag går och träffar terapihunden istället” (Kawamura et al., 2009, författarnas översättning).

3.2 Visa sitt sanna jag

Dahl Gundersen & Johannessen (2018) beskriver att hundföraren brukade göra patienten delaktig genom att patienten får belöna hunden med godis och då få göra något viktigt och vara till nytta. Hundförare noterade även att ett lugn i nuet hos patienterna kunde uppstå. Mötet kunde för stunden ta den som lider av kognitiv svikt bort från vårdhemmet till en miljö där bekvämlighet upplevs och där de kan uttrycka sina innersta tankar. Vidare noterades att BPSD och behovet av farmakologisk behandling minskade då hundmötet var skraddarsytt för varje individ. Att se personen bakom sjukdomen och ha personcentrering i vårdandet ger en starkare relation mellan hundföraren och patienten (Swall et al., 2016). Att lindra lidande och bevara hälsan nämndes som en viktig del enligt hundförarna. För att kunna lindra lidandet behövde den som lider av kognitiv svikt ha kontakt med sina andliga och existentiella delar. Terapihunden observerades även kunna lindra flertal av patienternas symtom i livets slutskede såsom minska hyperventilation, ångest samt smärta. Den noterades att ge en känsla av mening samt motiverade och inspirerade patienterna till att vara mera fysiskt aktiva. En hundförare berättade om en patient i palliativ vård som varit medvetslös den senaste tiden. Då terapihunden lade sig bredvid patienten öppnades ögonen och frågan ställdes om det var hennes tidigare hund. I nästa stund satte sig patienten upp och ville ha något att äta (Swall et al., 2019).

Swall et al. (2014) skriver att vid mötet kunde den som lider av kognitiv svikt tydligare uttrycka sin verklighet och sina behov. Swall et al. (2017) beskriver att den som lider av

kognitiv svikt fick ta fram dolda resurser och förmågor som funnits innan sjukdomen bröt ut. Hundmötet var av speciell vikt för att undvika patienternas isolering. Patienterna beskrev att en speciell relation skapades med hunden där de kunde sitta tysta, nära tillsammans och en förståelse för varandra uppstod (Swall et al., 2017). Samtidigt kunde den som lider av kognitiv svikt även observera hunden på avstånd och i det ögonblicket förstå att den delade stunden var av värde för båda. Patienten kunde även beskriva hur hunden kändes exempelvis varm, mjuk och tung (Swall et al., 2014). Patienterna upplevde att hunden lyssnade och hade ögonkontakt. Att krama, pussa och röra vid hunden gjorde att det skapades ett band mellan dem. Ensamhetskänslan försvann och medvetenhet om relationer med andra människor stärktes (Nordgren & Asp, 2016).

“Jag kände en otrolig kontakt i mitt hjärta när jag träffade hunden, den känslan var en helt annan än att känna sig ensam.” (Nordgren & Asp, 2019, författarnas översättning).

Kawamura et al. (2009) beskriver att patienterna berättade för hundförare att hundmötet var det som gav mest nöje i livet på vårdhemmet. Terapihunden motiverade patienterna att klä på sig inför mötet, gav entusiasm samt aktivt deltagande som visades under hundmöten. Hundterapi beskrivs enligt Nordgren & Asp (2019) artikel som en meningsfull aktivitet för den som lider av kognitiv svikt. Patienterna får ta ett ansvar för hunden, göra val för dess bästa och därmed få bekräftelse. I mötet behöver patienten förstå, respektera samt anpassa sig efter situationen för att ge omvårdnad till hunden. Patienterna hade insikt i att de inte kunde ta hand om terapihunden i sitt nuvarande tillstånd men ändå ha vetskap om hur hunden ska skötas. Patienter med kognitiv svikt kunde känna av och observera ändrat beteende hos hunden (Swall et al., 2017). Swall et al. (2014) berättar om en man som noterade att terapihunden haltade och blev orolig för hundens hälsa. Mannen samtalade med hundföraren för att försöka hitta en förklaring till att den haltade och tillsammans med hundföraren hitta en lösning på problemet. Utifrån interaktion med hunden skapades en trygg och trevlig miljö trots begränsningar hos patienten. Genom erfarenheter från livet kan den som lider av kognitiv svikt ge kärlek och närhet. Mötet skapar en känsla av att patienten är viktig för hunden.

3.3 Närvara i nuet

Jain et al. (2020) skriver att vårdpersonalen noterade att tidigare minnen från barndomen, djur som patienten haft och miljöer som patienten besökt väcks till liv vid hundmötet. Patienterna kunde berätta historier från ungdomen trots att de inte minns vad som just hänt. Kontakten med hunden sågs öka kontrollkänslan, närvaron samt känslan av att vara en hel människa och vårdpersonalen upplevde atmosfären avslappnad och positiv på boendet.

“Det gör någonting med rastlösheten. Bara veta att idag efter kaffet kommer hunden. Något händer då som gör att patienterna är upptagna av något och tiden flyger iväg. Det kan bli en lång eftermiddag för dem. Att ha något att se framemot och veta att något kommer att hända gör dom lugnare” (Dahl Gundersen & Johannessen, 2018, författarnas översättning).

Mer social interaktion och verbal kommunikation noterades hos patienterna. Vårdpersonalen upplevde att hunden kunde ge glimtar av patienternas tidigare liv och livserfarenheter. Då hundmöten pågick kom samtalen igång och minnet förbättrades märkbart. Patienterna kom ihåg hundens namn från den ena gången till den andra. De patienter som hade flera kognitiva nedsättningar samt problem med korttidsminnet kunde tillhandahålls trevliga stunder i nuet. Det resulterade i ett ökat välbefinnande åtminstone för stunden, trots att de inte kommer ihåg det dagen efter (Dahl Gundersen & Johannessen, 2018). Patienterna kom ihåg när hundmötet skulle vara men glömde ofta bort andra aktiviteter. Välbefinnandet fanns kvar flera timmar efter hundbesöket och det blev lättare för vårdpersonalen att utföra rutinmässiga vårdåtgärder. Hunden användes som ett verktyg för att få igång konversationer och interaktioner med andra patienter som annars inte skulle inträffat (Jain et al., 2020).

“Personen kommer till nuet. Alla goda stunder som patienten tidigare haft med hundar återupplevs på nytt och då mår de bra. Sinnen väcks till liv och de känner sig lyckliga” (Jain et al., 2020, författarnas översättning).

Hundmötet kunde i vissa fall leda till större interaktion mellan patienterna och vårdpersonalen då de hade diskussioner om hundar eller annan daglig aktivitet. Enligt studier gav mötet med hunden och hundföraren patienten en paus från vardagen och från sjukdomen (Kawamura et al., 2009; Swall et al., 2014) samt minskade sjukdomssymtomen (Swall et al., 2017; Nordgren & Asp, 2019). I samband med hundmötet stärktes kommunikationen med

yngre frivilliga hundförare och patienterna kunde även minnas sin egen ungdom. Patienterna fick känslan av att inte vara utanför samhället då de fick samtala med andra människor som upplevdes energiska och livliga. Interaktionen med andra patienter förstärktes då de såg andra tala och leka med hundarna. Ett större intresse visades mot andra patienter då upplevelser delades med varandra (Kawamura et al., 2009).

Nordgren & Asp (2019) beskriver att känslor av kärlek, glädje, livskraft och tillgivenhet visades tydligt mot terapihunden. Glädje och närhet upplevdes i stunden med hunden och en känsla av tacksamhet och lycka i vardagen uttrycktes (Swall et al., 2017). Patienten kände samhörighet med terapihunden och fick en relation med den (Nordgren & Asp, 2019). En längtan uppstod att få träffas igen (Swall et al., 2017). Ett sorgligt farväl uppstod då mötet var över. Det uttrycktes genom ändrad röst, kroppsspråk samt ansiktsuttryck. Hunden är en betydelsefull, kär och sårbar vän som patienterna med kognitiv svikt vill träffa igen (Swall et al., 2014).

4. DISKUSSION

Syfte med denna studie var att belysa terapihundens betydelse för att hjälpa den som lider av kognitiv svikt kommunicera och uttrycka känslor. I resultatdiskussionen diskuteras resultatet med utgångspunkt från huvudtemat *Min vän terapihunden* och de tre subtemana: *Öppna upp sitt hjärta*, *Visa sitt sanna jag* samt *Närvara i nuet*. Resultatet diskuteras med hjälp av Hendersons behovsteori utifrån behov nummer tio, att hjälpa patienten meddela sig med andra och ge uttryck för sina önskemål och känslor samt behov nummer tretton, att ge patienten möjlighet till förströelse och avkoppling. I metoddiskussionen diskuteras trovärdighet samt styrkor och svagheter som finns i arbetet.

4.1 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen utgår ifrån de återkommande upplevelserna av hundmöten i de åtta vetenskapliga artiklarna som denna studie har baserats på och diskuteras ur de olika perspektiven som framkommit i resultatet. Upplevelserna från de olika perspektiven noterades överensstämma med varandra. Henderson (1969) skriver att sjukskötare även kan samarbeta och ta hjälp av andra organisationer och frivilliga som kommer till boendet och ordnar aktiviteter. Aktiviteter ger välbefinnande åt patienten både på fysiskt och psykiskt plan, ger stimulans, en meningsfullhet och bidrar till att resurser som patienten fortfarande har kvar stöds. Exempel på detta kan då vara vänhundar eller terapihundar.

I huvudtemat *Min vän terapihunden* stiger det fram att hunden upplevdes som en kär vän som patienterna kunde dela sina innersta känslor med. Hunden som vän skapar en trygghet som gör att den som lider av kognitiv svikt kan lugna ner sig för stunden och känna trygghet. En vän är någon man kan lita på, finns där i vått och torrt, är icke dömande och med en vän vågar man vara sig själv, man är hemma. Med en vän kan även sitta tysta tillsammans och trots detta känna en gemenskap till varandra. Till en vän vågar man uttrycka vilka känslor som helst, även de negativa, och vågar även berätta sådant som man inte berättat till någon annan med vetskapen att vännen inte berättar det vidare till någon. Apostolou (2020) beskriver att en nära vän finns där och stödjer speciellt i svåra stunder, exempelvis vid sjukdom. En riktig vän är inte självisk utan har goda inre kvalitéer.

För sjukskötaren är det viktigt att lyssna på vad som kommer fram under mötet med terapihunden. Värdefull information kan komma fram som kan vara användbart i omvårdnaden till exempel om patienten har varit med om ett övergrepp tidigare i sitt liv och därmed har svårt att acceptera vårdare då hygien ska utföras. De aspekter är viktiga för att sjukskötaren ska kunna vårda på ett mer personcentrerat sätt och ge patienten välbefinnande (Terkelsen et al., 2019; Kim et al., 2017). Det är en konst att vårda på ett personcentrerat sätt. Om vården inte har ett personcentrerat sätt leder det till illabefinnande hos de som lider av kognitiv svikt. Då personcentrering implementeras i vården minskas patienternas ensamhet och vänskapsrelationer och förståelsen hos vårdpersonalen ökas (Terkelsen et al., 2019).

Personcentrerad vård gav effekter även på vårdpersonalen. Enligt Fazio et al. (2014) minskade stress, missnöje med arbetsuppgifter, utbrändhet bland personalen samt kontinuitet i vården ökade. Vårdpersonalen har ofta tidsbrist vid omvårdnaden och det kan upplevas stressande och medför att det smittar av sig på patienter. Hunden har bara tid och visar att den inte har någon brådska vilket skapar ett lugn och positiv miljö som bidrar till att patienterna känner sig tillfreds och får sinnesro (Fazio et al., 2018). Det i sin tur kan innebära att vårdpersonalen inte just den gången behöver ge läkemedel för att lugna ner patienten och därmed kan användningen av vid behovsläkemedel reduceras (Aarskog et al., 2019; Nordgren & Engström, 2014; Baek et al., 2020). I dagens läge kan hundterapi även skrivas på recept av en läkare (Svenska terapihundskolan, u.å).

Det finns andra alternativ om terapihunden inte kan användas inom vården. Orsaker kan vara allergi, hundrädsla hos personal eller patient samt hygienaspekter (Dahl Gundersen & Johannessen, 2018). Alternativ som finns är robotdjur av olika slag samt plyschnallar som används som substitut. I tidigare studier har robotsälen Paro använts med goda resultat vilket gav liknande effekter som terapihundar gällande ökade sociala interaktioner med omvärlden samt minskade BPSD-symtom (Kramer et al., 2009). Patienter som inte tyckte om djur visade stort intresse för Paro och kladde spontant med den och det kunde peka på de ouppfyllda behov som de äldre med svår kognitiv svikt hade i studien. Robotdjur eller plyschnallar kunde användas i lugnande syfte då den som lider av kognitiv svikt till exempel lade sig för natten istället för att ge lugnande mediciner (Takanayagi et al., 2014). Nackdelar med Paro är att den kostar mycket pengar samt ett etiskt dilemma kan uppstå då en del av patienterna kände att de blev behandlade som barn och robotsälen därför kunde utlösa en motsatt reaktion

(Moyle et al., 2018). Även att använda fotoalbum där man har samlat bilder av hundmötena kan vara ett sätt att använda sig av hunden trots att den inte befinner sig på plats vid tillfället. I resultatet beskrevs att även dessa foton kan ge liknande emotionella effekter som vid riktiga möten med terapihundar (Swall et al., 2016; Nordgren & Asp., 2019).

Terapihunden blev patienternas röst och sjukskötarens förlängda arm och gjorde det lättare för vårdpersonalen att utföra rutinmässiga vårdåtgärder. Henderson (1969) skriver att patienten står i centrum för vårdandet. Sjukskötaren kan få fram viktiga aspekter som kan förändra förhållanden som gör patienten sjuk eller frisk samtidigt som det är av vikt att acceptera att sjukskötaren inte kan bota vissa sjukdomar men trots det kan göra det bästa av situationen. Sjukskötaren måste känna sina patienter "från insidan" för att kunna veta hens önsknings och behov för att skapa välbefinnande i livet. Alla människor har samma grundläggande behov men det är viktigt att komma ihåg att dessa behov tillfredsställs på olika sätt. För den som lider av kognitiv svikt blir sjukskötaren deras röst för att föra deras talan och en länk för att nå omvärlden.

Under subtemat *Öppna upp sitt hjärta* framkom att patienterna berättade sådant som annars inte skulle komma fram i den dagliga omvårdnaden. En annan dimension som steg fram var vad terapihunden verkligen betydde för de som lider av kognitiv svikt. Hunden blev för patienterna med kognitiv svikt en "isbrytare" som öppnade upp konversationer. I mötet med hunden fanns inga krav eller måsten från omgivningen samt patienten fick vara sig själv och bli accepterad för den man är och därmed kunde öppna sitt innersta. Patienterna kände även att informationen inte skulle delas vidare av vännen deras. Det framkom sådant som tidigare aldrig förut hade berättats till någon exempelvis övergrepp. Kognitiv sjukdom gör att man tappar kontakten med sig själv och sina nära och kära vilket gör att det skapas en känsla av ensamhet och isolering. Terapihunden skapar en relation som gör att ensamhetskänslan minskas. Hunden skapade en kontakt med andra men även med sig själv. De som lider av kognitiv svikt är i senare stadier av sjukdomen helt beroende av deras omgivning som tolkar språk, kroppsspråk samt känslor. (WHO, 2017). Tidigare forskning visar även att patienterna kände sig trygga i hundens närvaro och det gjorde att de kunde öppna upp sig och hunden kunde få kontakt med patienter som var väldigt isolerade och slutna till sig själv (Rene, 2001; Siktrom et al., 2020).

Terapihunden blev en trygghet och ett verktyg för patienter med kognitiv svikt att kunna uttrycka känslor och därmed få kontakt med omgivningen. Sjukskötaren måste använda sina sinnen och vara mottaglig för att kunna förmedla tillit och trygghet så att patienterna vågar öppna sitt innersta. Enligt Henderson (1969) kan sjukskötaren ha en större förståelse och kan inbjuda till förtroende hos patienterna, vilket gör det lättare för sjukskötaren att hjälpa patienten att övervinna de psykologiska problem som patienten har till följd av sin sjukdom. Exempelvis då sjukskötaren försöker hjälpa patienter med kognitiv svikt att minska deras BPSD-symtom.

Kroppsspråk och människans inre känslor går hand i hand, det vi känner visas även utåt. Detta lyfter även Henderson (1969) som beskriver att sjukskötaren behöver förstå att känslor alltid hör samman med somatiska reaktioner då kropp och själ är ömsesidigt beroende av varandra och oskiljbara. En del av de somatiska reaktionerna är önskvärda, andra inte. Alla människor försöker finna konkreta sätt att uttrycka tankar, önskningar och känslor. Om sjukskötaren har utvecklat sig över denna självupptagenhet strävar hen även i sitt yrke efter patientens lycka. Sjukskötaren måste kunna lyssna och intuitivt uppfatta patientens non verbala kommunikation och därmed kunna uppmuntra till att uttrycka sina känslor. Då hjälper sjukskötaren patienten att få kontakt med andra. Sjukskötaren behöver ha en självrespekt och självkänedom för att ha förståelse och respekt för patienterna.

Under subtemat *Visa sitt sanna jag* framkom att patienter med kognitiv svikt tydligare kunde uttrycka sin verklighet och sina behov samt fick ta fram dolda resurser och förmågor. Att drabbas av kognitiv svikt innebär att man inte känner sig hemma i sig själv och i tillvaron, en upplevelse av hot som i sin tur är en risk för en upplevelse av meningslöshet. Huruvida upplevelse av meningslöshet uppstår beror på omvårdnaden. Om den drabbade blir bekräftad som en viktig person, kraven anpassas till hans förmåga samt en gemenskap uppnås, kan den som lider av kognitiv svikt uppleva mening med livet (Skärsäter & Wiklund Gustin, 2019). "Får du ihop människan är även världen på plats" beskriver att människan är som ett stort pussel. Får hundföraren med sin hund samt vårdpersonalen ihop alla bitar i människans liv är hans värld också på plats.

Enligt Hotus (u.å) är närvaro samt lotsning i dagliga aktiviteter stödjande åtgärder som gör att den som lider av kognitiv svikt får ta fram förmågor att bättre klara av sitt dagliga liv. Även

att uppmuntra självständighet och beakta negativa känslor är ett handlingsätt som gör att den drabbade mera självständigt klarar av grundläggande aktiviteter i livet. Fazio et al, (2018) nämner nyckelfaktorer i personcentrerad vård vilka går ut på att främja självkänslan genom relationsbaserad vård, implementera meningsfulla och individuella aktiviteter i dagliga livet samt ge vägledning till vårdgivare på arbetsplatsen. Vid understimulans ökar BPSD-symtom hos patienter med kognitiv svikt och vid hundmöten får patienterna en aktivitet som har visats minska BPSD-symtom (Beak et al., 2020; Nordgren & Engström, 2014; Kim & Park., 2017).

Sjukskötaren behöver i vårdplanen beakta personcentreringen och fundera över vilka aktiviteter som skulle kunna genomföras samt vilken tidpunkt på dagen som är passande. Henderson (1969) menar att rekreation ofta glöms bort då sjukdomen tar upp all tid och personer i patientens omgivning ofta inte tillräcklig fantasi för att ordna det. I motsats till arbetet är aktiviteter och avkoppling sysselsättningar som görs för nöjets skull utan att tänka på resultat. Ibland kan dock aktiviteter ge ett slags resultat.

Under subtemat *Närvara i nuet* kom det fram att hundterapi bidrog till att de som lider av kognitiv svikt fick en paus från vardagen och sjukdomen genom att göra en meningsfull aktivitet. De fick en känsla av att vara en hel människa som har en mening i samhället. Tidigare forskning visar även på att patienter med kognitiv svikt i mötet med hunden fick bli beaktad som en hel människa och fick längre stunder med positiva känslor (Sikstrom et al. 2020; Wesenberg et al., 2018). Hundterapi gjorde att vårdpersonalen kunde se välbefinnande hos patienter flera timmar efter hundmötet. Det framkom även att trevliga stunder i nuet uppkom i mötet med hunden även om den som lider av kognitiv svikt inte minns det imorgon. Vid omvårdnaden av patienter med kognitiv svikt kunde vårdpersonalen ha ett tankesätt där fokus ligger på nuet "carpe diem", att fånga dagen, och att patienterna har det bra för stunden. De som lider av kognitiv svikt lever här och nu, inte i framtiden. Patienterna kunde även minnas tillbaka i tiden vilket gav vårdpersonalen glimtar av patienternas liv och livserfarenheter. Det kan vara av stor vikt för att kunna ge personcentrerad vård och då få reda på mera om patienten och dennes intressen samt livserfarenheter. Tidigare forskning visar att hundmöten kunde hjälpa patienter med kognitiv svikt att minnas vilken veckodag det var (Rene, 2001). Sikstrom et al. (2020) skriver att hunden gjorde även att patienter lättare kunde koppla till de egna livserfarenheter och minnen och kunde berätta detaljerade livshistorier.

Hotus (u.å) skriver att det finns fem nyckelfaktorer i vården av de som lider av kognitiv svikt. Dessa faktorer är: närvaro och vägledning i det dagliga livet, olika aktiviteter anpassade till den sjuka, hjälpmedel i vardagen, uppmärksamhet mot anhöriga i vården samt vidareutbildning av vårdpersonal. Rekommendation är att ha en personcentrerad vård redan i planeringen då aktiviteten väljs utifrån patientens, anhörigas och vårdarnas information om vederbörandes behov, kunskaper samt förmågor. Sjukskötaren behöver även beakta att den som lider av kognitiv svikt njöt av aktiviteten idag men kanske inte gör det imorgon. Det kan bero på olika faktorer som exempelvis hur den som lider av kognitiv svikt känner sig för dagen, hens hälsa, ogynnsamma medicineffekter samt miljön (Moyle et al., 2017).

Terapihunden gav harmoni och lugn atmosfär även på arbetsplatsen. Sjukskötarna har upplevt att de som lider av kognitiv svikt har funnit ro och känt sig trygga och det har gett effekter även på vårdpersonalen. De upplevde mindre stress och terapihunden gav välbehövlig paus från arbetet de stunder de kелade med hunden. Patienternas blodtryck sänktes, de log och kände sig glada och avslappnade samt terapihunden bidrog till mera sociala interaktioner mellan vårdpersonal och patienter vilket öppnade upp gemenskapen. Bra ledarskap spelar en stor roll för att uppnå de positiva effekterna som terapihunden kan ge. Det är av stor vikt att ledningen tillåter terapihundar samt ser att de gör nytta både för patienter och personal (Dahl Gundersen & Johannessen, 2018; Abrahamsson et al., 2016 & Allison et al., 2019).

Terapihunden gav en långvarig effekt på vårdpersonalen. Hunden kom upp i diskussioner även på personalens fritid då hundens närvaro diskuterades med andra människor. Vårdpersonalen såg fördelarna med hundar i vården och uppmuntrades även att ta med sig sina hundvalpar till arbetsplatsen (Abrahamsson et al., 2016). Terapihunden ger en dominoeffekt på arbetsplatsen. Patienterna finner ro vilket även speglar sig i personalens upplevda hälsa. Personalen känner sig harmoniska, glada och mindre stressade vilket leder till en positiv atmosfär.

Till vårdpersonalens uppgift hör att ordna sysselsättning till patienterna. Vårdpersonalen behöver våga "tänka utanför boxen" för att hitta på nya aktiviteter. Henderson (1969) menar att det enda som hindrar en aktivitet är vårdpersonalens fantasi och patienternas förmågor. Vilka materiella resurser som finns har ingen inverkan i om en aktivitet kan utföras eller inte.

Om vårdpersonal även lyckas förmedla känslan av sammanhang i de aktiviteter som ordnas ökar välbefinnandet hos patienterna. Henderson (1969) beskriver att en kunnig sjukskötare kan förmedla samhörigheten.

4.2 Metoddiskussion

En kvalitativ litteraturstudie valdes som metod för att studera ämnet, vilket anses som relevant då studien är baserad på upplevelser av hundmöten i vården av patienter med kognitiv svikt. Ämnet valdes utifrån eget intresse för alternativa behandlingsmetoder hos patienter med kognitiv svikt samt författarnas eget intresse för hundar. Författarna hade en förhoppning med denna studie att djur blir en mer godtagbar behandlingsmetod i vården och kan användas som ett verktyg inom omvårdnaden av de som lider av kognitiv svikt. CINAHL och PubMed var relevanta databaser för examensarbetet då de har material inom omvårdnad (Henricson, 2017).

I arbetet valdes olika perspektiv för att få ett mera heltäckande resultat. De perspektiv som kom fram i artiklarna var vårdpersonalens, hundförarens samt patienter med kognitiv svikt. Detta anses som en styrka i arbetet då flera perspektiv har jämförts med varandra och liknande resultat har framkommit. Personer med kognitiv svikt har svårare att föra sin talan på grund av sin sjukdom därför inkluderades även hundförarens och vårdpersonalens perspektiv. Författarna hade vissa svårigheter att kategorisera materialet då ämnena gick in i varandra till viss del och därför fick namnen på teman och subteman ändras under arbetets gång (Friberg, 2017). En styrka i arbetet var att en geografisk bredd använts och att de olika studierna har kommit fram till liknande resultat. Artiklarna som användes var från 2009-2020. Trots det varierande tidsspännat överensstämmer upplevelserna i alla artiklar med varandra (Henricson, 2017).

Författarna hade en förförståelse utifrån egna erfarenheter kring ämnet och hade uppfattningen om att terapihundar till största del skulle ge positiva effekter. Författarna kom till rätta med sin egen förförståelse genom att diskutera och reflektera över förförståelsen för att sedan kunna läsa artiklarna med öppet sinne och granska artiklarna opartiskt och objektivt, vilket höjer arbetets trovärdighet. Artiklarna granskades och jämfördes av båda författarna under arbetets gång vilket stärker reliabiliteten för arbetet (Henricson, 2017). Sökorden som

kombinerades resulterade i att fåtal träffar kom fram och höll träffarna relevanta till ämnet. Högskolebibliotekets personal anlätades för att få hjälp med artikelsökningen till resultatdelen och för att få guidning i om författarna gjort rätt vid sökningarna samt för att få tips och råd i sökningsprocessen vilket ökar reliabiliteten för arbetet. Samma vetenskapliga artiklar kom fram vid flera olika sökkombinationer och då artiklarna söktes i flera olika databaser vilket ökar trovärdigheten för arbetet (Henricson, 2017).

Trovärdigheten ökade då alla artiklar var referentgranskade och kvaliteten av artiklarna var hög eller medelhög (Olsson & Sörensen, 2011). Alla artiklar var dessutom granskade av en etisk kommitté vilket även ökade tillförlitligheten. Att patienters med kognitiv svikt egna upplevelser inkluderades i studien ger en ökad pålitlighet.

Under arbetets gång har även handledaren, klasskamrater samt resterande lärare granskat och kommenterat arbetet för att ge råd om hur arbetet kunnat utvecklas. Detta har gett författarna en annan insikt i det egna arbetet och gett en fördjupad förståelse kring processen vid ett examensarbete, vilket även ökar arbetets trovärdighet.

Studiens svagheter var att en kvalitativ metod valdes trots att det inte fanns så mycket kvalitativ forskning kring det valda ämnet. Detta gjorde att det fanns ett fåtal kvalitativa artiklar att välja mellan vilket kan ha påverkat trovärdigheten på arbetet. Att artiklarna inte fick vara äldre än tio år ändrades under sökningsprocessen då väldigt få kvalitativa studier fanns kring ämnet. Därför gjordes inte några avgränsningar gällande år. Alla artiklar var på engelska vilket inte var författarnas modersmål. Det kan ha lett till feltolkningar eller att material missats. Även viktiga sökord kan ha missats på grund av språkkunskaperna. Kombineringsen av sökord kan ha gjort att sökningen blivit för smal och relevanta artiklar kan ha missats. Tiden för att sammanställa arbetet samt sökandet av artiklar uppfattades kort och kan ha påverkat kvaliteten på arbetet (Henricson, 2017).

Överförbarheten beträffande arbetets resultat kan ses genom att kunskapen skulle kunna tillämpas på andra målgrupper än patienter med kognitiv svikt. De som kan ha nytta av hundterapi är exempelvis cancerpatienter, palliativa patienter, skolbarn, barn på sjukhus, patienter som lider av psykisk ohälsa, patienter inom fångvården, patienter inom omsorgen samt patienter med fysiska funktionshinder.

4.3 Slutsats

De kliniska implikationerna skulle, utifrån detta arbetes resultat, kunna vara att vårdpersonalen tar lärdom av vad terapihunden åstadkommit med patienter som lider av kognitiv svikt. Terapihunden bidrog till en djup vänskapsrelation som gav trygghet och om vårdpersonalen etablerar en vårdande relation till människan som lider av kognitiv svikt genom att lyssna aktivt, visa medkänsla och empati, vara engagerade, närvarande och stödjande bidrar detta till att vårdpersonalen inger trygghet, blir någon patienten kan lita på, är icke dömande, vågar vara sig själv med och känner en gemenskap till. Då vågar patienten uttrycka sina känslor samt berätta sådant som inte berättats förut till någon. Om vårdpersonalen har tid att stanna upp och vara närvarande både kroppsligt och mentalt skapas en relation där patienten och vårdpersonalen kan mötas. Vi som vårdpersonal behöver visa med vårt kroppsspråk att vi är närvarande med patienterna och inte har tankarna någon annanstans. Vi bör även lyssna aktivt på det som uttrycks verbalt och speciellt kunna tolka patientens nonverbala kommunikation. Om vårdpersonalen tar detta i beaktande kan hela människan vårdas personcentrerat.

Resultatet överensstämde delvis med författarnas förförståelse av ämnet men gav en mycket djupare förståelse om vad terapihunden verkligen betyder för patienter som lider av kognitiv svikt. Vidare kvalitativ forskning inom området behövs. Speciellt vore det intressant att göra en studie om terapihundar i vården av patienter som lider av kognitiv svikt på Åland. De som lider av kognitiv svikt behöver en röst som för deras talan.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Aarskog, N. K., Hunskaar, I. & Bruvik, F. (2019). Animal assisted interventions with dogs and robotic animals for residents with dementia in nursing homes: a systematic review. *Physical and occupational therapy in geriatrics*, 37(6), 77-93. 10.1080/02703181.2019.1613466.

Abrahamson, K., Cai, Y., Richards, E., Cline, K. & O'Haire, M. E. (2016). Perceptions of hospital-based animal assisted intervention program: An exploratory study. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, org/101016/j.ctcp.2016.10003.

Allison, T. A., Balbino, R. F. & Covinsky, K. E. (2019). Caring community and relationship centred care on an end-stage dementia special care unit. *Age and ageing*, 48, 727-734. 10.1093/ageing/afz030.

Apostolou, M., Keramarim, D., Kagialis, A. & Sullman, M. (2020). Why people make friends: The nature of friendship. *Personal relationships*, 28(1). 10.1111/pere.12352.

Baek, S. M., Lee, Y. & Sohng, K. Y. (2020). The psychological and behavioural effects of an animal-assisted therapy programme in Korean older adults with dementia. *The Official Journal of the Japanese Psychogeriatric Society*, 20, 645-653. 10.1111/psyg.12554.

Bédard, A., Landreville, P., Voyer, P., Verreault, R. & Vézina, J. (2011). Reducing verbal agitation in people with dementia: Evaluation of an intervention based on the satisfaction of basic needs. *Ageing & mental Health*, 15(7), 855-856. 10.1080/13607863.2011.569480.

Bidstrup Jörgensen, B. & Steinfeldt Østergaard, V. (2012). *Omvårdnadsteori som referensram i forskning och utveckling*. (1 uppl.). Liber.

Carter, C. S., Kenkel, W. M., MacLean, E. L., Wilson, S. R., Perkeybile, A. M., Yee, J. R., Ferris, C. F., Nazarloo, H.P., Porges, S. W., Davis, J. M., Conolly, J. J. & Kingsbury, M. A. (2020). Is Oxytocin “Nature’s medicine”? *Pharmacological reviews*. 10.1124/pr.120.019398.

Dahl Gundersen, E. & Johannessen, B. (2018). What motivates arrangements of dog visits in nursing homes? Experiences by dog handlers and nurses. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 31, 104-110. 10.1016/j.ctcp.2018.02.007.

Demenscentrum. (3 mars 2020). Demens i siffror.
<https://demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Demens-i-siffror/>

Demenscentrum. (8 december 2020). Personcentrerad omvårdnad- ett svårfångat ideal.
<https://www.demenscentrum.se/forskning/epidemiologi-omvardnad#sida-5920>

Duodecim Terveyskirjasto. (2017). Minnesluckor- vad är det frågan om, vad hjälper?
<https://www.terveyskirjasto.fi/khr00072>

Fazio, S., Pace, D., Flinner, J. & Kallmyer, B. (2018). The Fundamentals of Person-Centered Care for Individuals With Dementia. *The Gerontologist*. Vol.58, No.S1, S10-S19.10.1093/geront/gnx122.

Finska terapihundskolan. (u.å). <https://www.finskaterapihundskolan.com/>

Friberg, F. (2017). *Dags för uppsats vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*.(3:1). Studentlitteratur.

God medicinsk praxis. (7 juni 2018).
Minnessjukdomar.<https://www.kaypahoito.fi/sv/gvr00014>.

Handlin, L., Nilsson, A., Lindfors, L., Petersson, M. & Uvnäs-Moberg, K. (2018). The effects of a therapy dog on the blood pressure and heart rate of older residents in a nursing home. *Anthrozoös*. 10.10.80/08927936.2018.1505268.

Harada, T., Ishizaki, F., Cheng, W., Nitta, Y., Miki, Y., Numamoto, H., Yoshikawa, N., Nobokuni, Y., Hayama, M., Ito, S., Miyazaki, H., Aoi, S., Ikeda, H., Iida, T., Ando, J., Kobayashi, M., Ito, M., Nitta, Y., Sugawara, T., Nakabeppu, K. & Nitta, K. (2020).

Relationship between the characteristics of animal-assisted therapy and patients.

International Medical Journal, 27(5), 620-624.

Henderson, V. (1969). Basic principles of nursing care. (U.B. Silfvenius, Grundprinciper för patientvårdande verksamhet). Svensk sjuksköterskeförenings förlag. (1970).

Henricson, M. (2017). Diskussion. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2:2 s. 411-419). Studentlitteratur.

Henricson, M. & Billhult, M. (2017). Kvalitativ metod. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2:2 s. 111-117). Studentlitteratur.

Hoitotyön tutkimussäätiö Hotus. (u.å). *Interaktion som uppmärksammar den minnessjuka*.
<https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2020/09/sv-nak-1-vuorovaikutus.pdf>

Hoitoalan tutkimussäätiö Hotus. (u.å). *Muistisairaalan henkilön päivittäistoiminnoista suoriutumisen tukeminen - Lääkkeettömät menetelmät hoitotyössä*.
<https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2020/03/hoitosuosituksen-lyhennelma-muistinsairas-2020.pdf>

Jain, B., Hafford-Letchfield, T., Ellmers, T., Chandra, C., Billings, B., Teacher, R., O'Farrell Pearce, S. & Clancy, C. (2020). Dog-assisted interventions in care homes: A qualitative exploration of nature, meaning and impact of interactions for older people. *Health Soc Care Community*, 00, 1-11. 10.1111/hsc.13201.

Karlsson, E. K. (2017). Informationssökning. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2:2 s. 81-96). Studentlitteratur.

Kawamura, N., Niiyama, M. & Niiyama, H. (2009). Animal- Assisted Activity: Experiences of institutionalized Japanese Older Adults. *Journal of Psychosocial Nursing*, 47(1), 41-46. 10.3928/02793695-20090101-08.

Kela (2018). *Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa.* (2323-9239). <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236987/Tyopapereita140.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kim, S. K. & Park, M. (2017). Effectiveness of person-centred care on people with dementia: a systematic review and meta-analysis. *Clinical Interventions of Ageing*, 12, 381-397. 10.2147/CIA.S117637

Kjellström, S. (2017). Forskningsetik. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2:2 s.57-77). Studentlitteratur.

Kramer, S. P., Friedmann, E. & Bernstein, P. L. (2009). Comparison of the Effects of Human Interaction, Animal- Assisted Therapy, and AIBO- Assisted Therapy on Long Term Care Residents with Dementia. *Anthrozoös*, 22(1), 43-57. 10.2752/175303708X390464.

Kårefjärd, A. & Nordgren, L. (2018). Effects of dog-assisted interventions on quality of life in nursing home residents with dementia. *Scandinavian journal of occupational therapy*, 26(6), 433- 440. 10.1080/11038128.2018.1467486.

Mallon, C., Krska, J. & Gammie, S. (2018). Views and experiences of care home staff managing behaviours that challenge in dementia: a national survey in England. *Aging & mental health*, 23(6), 698-705. 10.1080/13607863.2018.1452898.

Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., Atti, A. R. (2010). Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics The Official Journal of the Japanese Psychogeriatric Society*, 11, 125-129. 10.1111/j.479-8301.2010.00329x.

Moyle, W., Bramble, M., Jones, C. & Murfield, J. (2018). Care staff perceptions of a social robot called Paro and a look-alike Plush Toy: a descriptive qualitative approach. *Aging & Mental health*, 22(3), 330-335. 10.1080/13607863.2016.1262820.

Nationalencyklopedin. *Demens*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/demens>

Nordeng, H. & Spigset, O. (2020). *Farmakologi och läkemedelsanvändning*. (3:1).

Studentlitteratur.

Nordgren, L., & Asp, M. (2019). Photo- elicited conversations about therapy dogs as a tool for engagement and communication in dementia care. A case study. *Animals*, 9, 820; 10.3390/ani9100820.

Nordgren, L. & Engström, G. (2014). Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia. *Nursing older people*, 26(3), 31-38.

10.7748/nop2014.03.26.3.31.e517.

Olsson, H. & Sörensen, S.(2011). *Forskningsprocessen* (3.uppl.) Liber.

René, P. (2001). The use and implications of a canine companion in a therapeutic Day Program for Nursing Home Residents with Dementia. *Activities, Adaptation & aging*, 25(1), 13-30. 10.1300/J016v25n01_02.

Röda Korset. (2017). *Röda Korset verksamhetsberättelse 2017 Ålands distrikt*.

<https://rednet.rodakorset.fi/system/files/page/Verksamhetsber%C3%A4ttelse%202017.pdf>

Sikstrom, L., Meyer, T., Katz, E., Choi, M., Darragh, M., Cutler- Palma, A., Conforti, T., Kalocsai, C. & Soklaridis, S. (2020). Increasing participation in research with therapy dogs: A qualitative study at a large urban mental health and addiction hospital. *PLoS ONE*, 15(8): e0238096. 10.1371/journal.pone.0238096.

Skärsäter, I., & Wiklund-Gustin, L. (2019). *Omvårdnad vid psykisk ohälsa- på grundnivå*. (3:1). Studentlitteratur.

Socialstyrelsen. (13 december 2017). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom.*

<https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/nationella-riktlinjer/riktlinjer-och-utvarderingar/demens/>

Svenska terapihundskolan. (u.å). Hundunderstödd terapi.

<https://www.terapihundskolan.se/varhund-terapihundspaketet/>

Swall, A., Fagerberg, I., Ebbeskog, B. & Lundh Hagelin, C. (2014). A therapy dog's impact on daytime activity and night-time sleep for older persons with Alzheimer's disease- A case study. *Clinical Nursing Studies*, 2(4), 80-93. 10.5430/cns.v2n4p80.

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C. & Fagerberg, I. (2014). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?. *International journal of older people nursing*, 10(2), 84-93. 10.1111/opn.12053.

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C. & Fagerberg, I. (2016). Bringing respite in the burden of illness'- dog handlers' experience of visiting older persons with dementia together with a therapy dog. *Journal of Clinical Nursing*, 25, 2223-2231. 10.1111/jocn.13261.

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C. & Fagerberg, I. (2017). Stepping out of the shadows of Alzheimer's disease: a phenomenological hermeneutic study of older people with Alzheimer's disease caring for a therapy dog. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 12(1), 1-8. 10.1080/17482631.2017.1347013.

Swall, A., Craftman, Å., Grundberg, Å., Wiklund, E., Väliäho, N. & Lundh Hagelin, C. (2019). Dog Handler's experiences of therapy dogs' impact on life near death for persons with dementia. *International Journal of Palliative Nursing*, 25(2), 65-71. 10.12968/ijpn.2019.25.2.65.

Takanayagi, K., Kirita, T. & Shibata, T. (2014). Comparison of verbal and emotional responses of elderly people with mild/ moderate dementia and those with severe dementia in responses to seal robot, PARO. *Front. Aging Neurosci*, 10.3389/fnagi.2014.00257.

Terkelsen, S.A., Petersen, V. J. & Kristensen K. H. (2019). Mapping empirical experiences of Tom Kitwood's framework of person-centred care for persons with dementia in institutional settings. A scoping review. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 34(1), 6-22.
10.1111/scs.12709.

Wesenberg, S., Mueller, C., Nestmann, F., Holthoff-Detto, V. (2019). Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing home residents with dementia. *Psychogeriatrics*, 19, 219-227.10.1111/psyg.12385.

Wiklund-Gustin, L. (2020). *Psykologi för sjuksköterskor*. (2:1). Studentlitteratur.

World Health Organisation. (2020). Dementia.
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/dementia>

World Health Organisation. (2017). Global action plan on the public health response to dementia.
<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/259615/9789241513487-eng.pdf;jsessionid=174AFA1F20EF580D6308DC9AE8764EDE?sequence=1>

BILAGOR

Bilaga 1

Tabellöversikt av databassökningar

<i>Databas Datum</i>	<i>Sökord</i>	<i>Avgränsing</i>	<i>Antal träffar</i>	<i>Urval 1</i>	<i>Urval 2</i>	<i>Urval 3</i>
PubMed 5.4	Dementia AND Communication AND Dogs	Peer reviewed Engelska	9	3	1	1
CINAHL 5.4	Dementia AND Therapy Dogs AND Experience	Peer reviewed Engelska	8	8	5	5
Science Direct 7.4	Dementia AND Therapy dogs AND Qualitative	Peer reviewed Engelska	167	50	5	1
7.4 CINAHL	Manuell sökning utifrån reviews	Peer reviewed Engelska	300	100	30	1

Bilaga 2

Artikelöversikt

<i>1:ta författare, (årtal), Land, Kvalitet</i>	<i>Syfte</i>	<i>Deltagare</i>	<i>Design och metod</i>	<i>Resultat</i>
Dahl Gundersen, E (2018) Norge Grad 2: Medel 79%	Att få en inblick i vad hundterapi gjort för patienter med kognitiv sjukdom och hur detta motiverar hundförare och vårdpersonal till att fortsätta med hundmöten.	Åtta hundförare och tio sjukskötare från fyra vårdhem.	Kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer som transkriberades till text.	Hundmöten upplevdes positivt för patienter, vårdpersonal samt hundförare. Patienterna fick en bra stund i nuet, atmosfären förbättrades, patienternas personlighet steg fram samt de hade något att se framemot.
Jain, B. (2020) England Grad 1: Hög 87%	Hundterapiens betydelse för socialt och känslomässigt välmående för äldre som bor på vårdhem (70% som lider av kognitiv svikt)	Tolv stycken vårdpersonal, femtiofyra boenden samt sju frivilliga med sina hundar	Kvalitativ metod utifrån observationer och frågeformulär	De som lider av kognitiv svikt hade mest nytta av hundbesöken gällande positiva effekter på känslomässiga välmåendet samt minnet. Nya sociala relationer skapades.
Kawamura, N. (2009) Japan Grad 2: Medel 79%	Att beskriva hur äldre japanska kvinnor uppfattar aktiviteter med hundar och hur deras upplevelser blir relevanta för den kliniska omvårdnaden.	Åtta äldre kvinnor från Japan i åldern 67-94 år som bor på ett boende och har en kognitiv sjukdom	Kvalitativ studie med semi- strukturerade intervjuer med öppna frågor och fenomenologisk analys. Intervjuerna spelades in och transkriberades till text.	Positiva känslor med hundarna, ökat självförtroende, återkallande av minnen om hundar, ökat samspel med andra, ett avbrott av de dagliga rutinerna och en förbättrad kommunikation med de frivilliga som besökte dem med hundarna.
Nordgren, L. (2019) Sverige Grad 1: Hög 81%	Att utforska observationer från hundmöten samt konversationer kring foton på hundmötena som ett verktyg för engagemang och kommunikation inom vården av patienter med kognitiv svikt	En kvinna "Mrs. Anderson"	Kvalitativ fenomenologisk hermeneutisk metod Videoinspelning som transkriberades till text	Återge gamla minnen och vara i nuet. Bidrog till meningsfulla konversationer, tidsfördriv. Minskad apati samt förstärkt självkänsla.

Swall, A. (2014) Sverige Grad 1: Hög 87%	Att belysa betydelsen av upplevda erfarenheter i möten mellan terapihundar och personer med Alzheimers sjukdom.	Fyra kvinnor och en man i åldern 89- 95 år som lider av Alzheimers sjukdom.	Kvalitativ studie med fenomenologisk hermeneutisk forskning. 10 st video inspelade sessioner mellan hund, hundförare och patienter som transkriberats till text.	Patienter kunde koppla minnen och känslor samt reflektera dem med hunden. Detta möjliggjorde att nå patienter på kognitiv nivå och det gav ökat välbefinnande och livskvalitet.
Swall, A. (2016) Sverige Grad 2: Medel 79%	Att belysa meningen med erfarenheterna av hundförarens möten med personer som lider av kognitiv svikt i mötet med terapihunden.	Nio hundförare med erfarenhet av möten med personer som lider av kognitiv svikt	Kvalitativ studie med fenomenologisk hermeneutisk forskning genom intervjuer med öppna frågor.	Ökat välbefinnande, kommunikation mellan patient och hundföraren, minskade sjukdomssymtom, en stunds avbrott från sjukdom.
Swall, A. (2017) Sverige Grad 1: Hög 81%	Att belysa betydelsen av terapihunden i möten med patienter med Alzheimers sjukdom.	Fyra stycken kvinnor och en man i åldern 89-95 år med medium till svår Alzheimers sjukdom i Sverige.	Kvalitativ studie med fenomenologisk hermeneutisk forskning. 10 st video inspelade observationer som transkriberats till text.	Terapihunden gav glädje, närhet, värme, känslor av ansvar och känslan av autonomi. Upplevt minskad sjukdomskänsla samt användande av sina tidigare minnen. Speciella relationer byggdes mellan hunden och patienten; att kunna vara i tysthet och i närhet tillsammans samt hitta en förståelse mellan dem. Patienten upplevde känslan av att vara en viktig del i hundens välmående.
Swall, A. (2019) Sverige Grad 1: Hög 89%	Att beskriva terapihundens påverkan på personer som lider av kognitiv svikt inom palliativa vården utifrån hundförarens synvinkel.	Sju stycken hundförare	Kvalitativ beskrivande metod med semistrukturerad intervju som spelades in och transkriberades till text.	Terapihunden gav tröst, avkoppling, lugn samt stimulerade till kommunikation kring existentiella och svåra ämnen.

Bilaga 3

Bedömningsmall för studier med kvalitativ metod

Poängsättning	0	1	2	3
Abstrakt (syfte, metod, resultat = 3p)	Saknas	1/3	2/3	Samtliga
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivet	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angiven	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet möjlig)	Ej angiven	Knapphändig	Medel	Utförlig
Triangulering	Saknas	Finns		
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Patienter med t.ex. lungcancerdiagnos	Ej undersökt	Liten andel	Halften	Samtliga
Bortfall	Ej angivet	>20%	5-20%	<5%
Bortfall med betydelse för resultatet	Analys saknas / Ja	Nej		
Kvalitet på analysmetod	Saknas	Låg	Medel	Hög
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställningen besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (redovisning, tabeller etc)	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Tolkning av resultatet (citat, kod, teorier etc)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överensstämmelse med resultat (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		
Total poäng (max 48p)	p	p	p	p
				p
Grad I: 80%				%
Grad II: 70%				Grad
Grad III: 60%				
Titel				
Författare				